

301

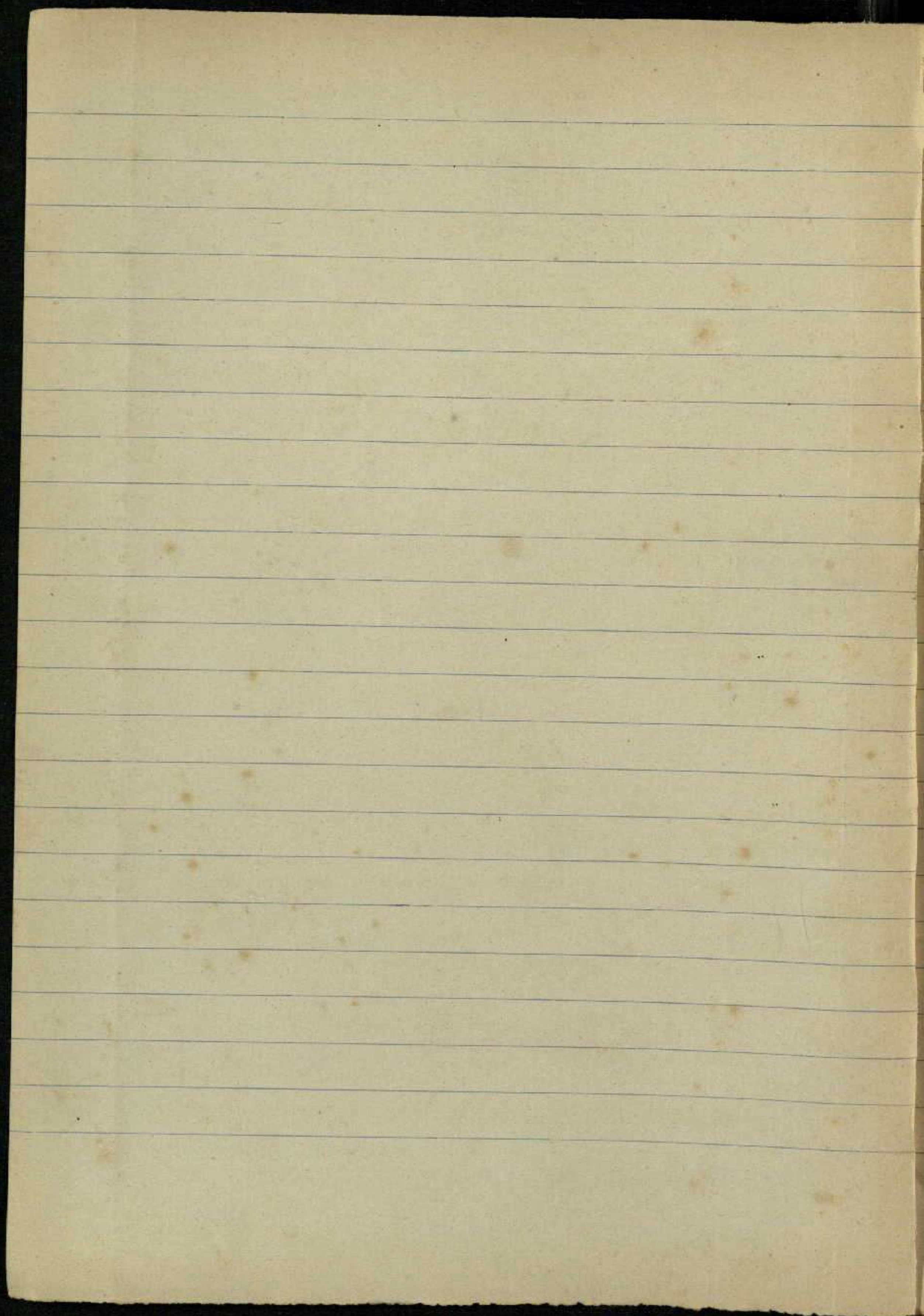
G-46-4.

Arm.	Pres.	C.	N
189.	III	W	13.

L'amo

Drama en un acto y en vers
original de
Joan Oliver.

(1891. Agosto)

Department.

Pere, E. M. M. M.

Maria

Luisa

Trabajadoras:

1°.

2°.

3°.

Antonio

Don Rafael

Juan

Luis

Maria

Noy

Civiles, obreros, trabajadoras.

Epoca actual.

Esquerra y Dreta: las del autor.

Acte unie.

La escena està dividida en dues parts; a la dreta desparta particular de D. Rafael, a l'esquerra pati d'una fàbrica. La part pertanyent al pati està més gran que la del despart. Dintre'l despart hi ha: al fons una escala que veïna a l'exterior; l'escala té una barana de fusta, de modo que's pugui baixar per l'escala sense que se vegi desde l'escena.

A la dreta del fons una porta que dona a l'escriptori; més a prop de l'escena una chimenea y'l davant o'l costat una taula despart. El darris mobiliari el qual's vulgui.

En el pati hi ha: al fons la fàbrica ab una gran porta para sort: contaria els obrers y las corresponents finestras. A l'esquerra la casa del magatzem, ab la porta de l'escala y un baloi. A la dreta la porta del despart de D. Rafael. Al costat d'aquesta porta un banc de fusta. Es el darris. Al costat del banc la corda de la campana.

Escena primera.

El Pere està assentat al banc, tot cavilos, trist, com si tingués alguna cosa. Està uns moments en silenci.

Pere

No, març, no pot ser. ¿Hont vas sans forçes?

Te sobra l'esperit, mes; no tens braços!
 y restat pel treball ni'l pa te guanyas.
 Ets vell, ets vell. Vensut dels anys sommines
 si veus preguntar venure. Ell es roure
 que chava ses arrels entra las pedras,
 y tui, tui; qui ets? La seva mortu, sua,
 rosegada dels crubs que'l vent fa moura.

(Pensa)

Mes vull venjar-me, la venjanca es dolca.
 La filla ni'ha perdut, la meua filla
 de una vellea trista'l consol inie,
 y la meua honra com un drap que's llenca
 dintre'l franch ha llenat ab' se vilsa.

¿Y com venjar-me, com? (Pensa un moment)

¡Ah Deu, que penso!

Ell u sobra, y quicnd ni sapsi, mata,
 que's un diest huciat com pedes se'n vehen.

Hi, hi, l'Anton es fort. (Ven com ve l'Anton)

Anton, tu has d'esser

lo bras del pobrer vell que vol venjar-se.

Escena II

Pere. Anton

- Antoni -

¿No treballarem avuy?

- Pere -

Estich de festa.

- Antoni -

¿Estàs malalt, pot ser?

- Pere -

Pero de l'arimona.

Molt estrany està el vell - Antoni -

(~~Està estrany al vell~~) ¿Y la Liseta?

- Pere -

A casa s'ha quedat.

- Antoni -

¿Qui no està bona?

- Pere -

Peteixi un mal, Antoni, que no te cura.

- Antoni -

¿Des de quan?

- Pere -

I a ve sabrás per te desgracia.

- Antoni -

(De qui me parla el vell - Girina le pensa!)
M sembla que estàs trist.

- Pere -

No gaire alegre.

- Antoni -

¿Y que esperas aqui?

- Pere -

Qui aig de parlarhi.

- Antoni -

¿En aqui?

- Pere -

Doncs en ell.

- Antoni -

¿Qui es ell?

- Pere -

Es l'amo;

la causa de mon dol y de tes penes.

- Antoni -

¿De que desgracia dius?

- Pere -

Oy, que es ben ierta.

- Antoni -

Te dich que a fe de deu, no se si vivre

o si porra me trist. ¿De quin misteri

me' estas parbant?

Pere - Pots viure abans que plorin
en llàgrimes de sang la desventura.

Antoni - M'has enyapat, companya, y si m'estimes...

Pere - ¡Tots que parli, vritat?

Antoni - Llamps de deu, parla,
que sento dintre 'l cor...

Pere - Ho que jo sento.

Encara no. M'hi duptas, yo m'enfergo.

Antoni - Però digues que passa.

Pere - Però que l'hora
arribarà, no tensis.

Antoni - Vull que parlis.

Pere - Abans a l'amo aig de parlarli encara.

Antoni - ¡De qui si's pot saber?

Pere - De moltes coses.

Ens tracta com esclaus.

Antoni - Pot ser de l'indigna.

Pere - ¡Me sembla bona cosa?

Antoni - Llamps t'enyortin.

si no's res més qu'això. (Anir pos de sobre!)

Pere - ¡Com respira lo pobre y com s'enyortin!

Antoni - ¡Aquest era el misteri? Deixem viure

Pere, no hi ha ~~tant~~ per tant.

Pare - Jo u crec; las ropas
 te far en el teu gust - ; ti ets ho nostre amic!
 Ma jor dona, ben pagat, fermanant las pernas
 que te dona el señor; dormint ha justa
 Mes nosaltres, com nos, menjem els vnos.
 Nosaltres com vobres, ha vna humana
 que pensa entra ses misquimas el teu amic
 hasta: qui el suca del or las miembros dona;
 y una volta qui' sicut com lleina ha
 no servim pel treball, tenim l'hospici,
 i ha pau, ha misericordia en acompanya
 com amiga al foran, ha gran misericordia.
 Ti ets de ha papa, Antoni, mes jo soc pobre.

Antoni - (Cremat)

Y jo u soc tant com ti. M'has fet a ofensa,
~~pore~~ Ets vell!

Pare -

Aixis, Antoni.

Antoni -

i Què pensas, Pare
 que no sento com ti ho cops qui' ens dona?
 i Què vens que no tinc sang, que no soc home?
 Jo l'home he contingut perquè vofio
 lograr lo que deservim a las bones.
 Si no u logro ab vobres d'aquí sento.

Ave unatij astich esperant l'amo.
Si primer vol parlati. . . .

Pere - . . . No, tu parla;
Temps quediari després per jo parlarhi.
Mira, agri' l'amo.

Anton - Si que ve d'horas.

Pere - . . . *Ascolta.*
Després d'haver parlat, d'aquell uniteri
vieg se parlati a tu.

Anton - Encare?

Pere - . . . Encare.

(Don Rafael entra dretu' l'ora serparitj, al setra d'Anton.
El Pere esta pensatiu uns moments y després s'en va)

Escena III.

D. Rafael - Anton.

Rafel - ^{Anton} ¿a res de nou, Anton?

Anton - No senyor.

Rafel - *Levanta.*

Posat la gorra, Anton - To't distinguesco.

No soc amo per tu, be u sabs comise.

Soe un amic de cor y u savi sempre
que te portis be en mi.

Antoni - Erec que me porto.

Enfeli - Per xo t'estimo doncs, per que treballer
mirant ab interes la nova finca.
i Ma vingrat don Josep?

Antoni - Si, no fa quira.

Enfeli - i Es care al seu desparit?

Antoni - Ning i mirava.

(Mira per la porta de l'encipitori, fa una sena y torna)

Diu que'ave ve.

Escena IV.

Dits. Josep.

Enfeli - Josep.

Josep - Escolta.

Enfeli - (Traient un paper) Mira,

mirat aquest paper y diguesme care

si un home ve o no pels qui governar.

Axo de die una festa, aquest son digues

de dir a port aquesta pobra Espanya.

Josep - (Fa com qui llegira el paper)

Está en regla, per die.

Enfeli - Noy, no te crequis

que es com així així. Deixem llegint,
vull que vegis, Antoni, hont t'heu arribat.
- Per encanto, etc, etc, y para prevenir todos los casos
que puedan presentarse con motivo de las buchacas
que amenazaban turbar la tranquilidad de la pro-
vincia, voygo en nombrar á don Rafael Ceballos
delegado especial de mi autoridad, etc, etc =

Josep - De modo que vosti...

Rafel - Llugo vinda ave
al primer boig que falti i qui' alboroti.

Antoni - [Alargos de deu, qual principi. i com comensu?

Rafel - Antoni, y vinda ahir; y ha agraat chibarrí?

Antoni - No, no ha parat ningú.

Rafel - Lo que jo seya;
a la porta' ls civils y para completa.
D'ls vanch, son vanchs com les gallines.
i Y qui' vichane els nostros?

Antoni - Jo venia
para parlarne un chic... Si va de presa...

Rafel - No, per xò vanch, per xò. N'raig se fa una.
No vull ser com els altres; no l'heu pegat
ni els obrers, ni ningú; no porto llana.
Josep, ha llita.

Zozep - (Le trou de la bouchon)

Aquí he t'he.

Arpel -

La ploma.

(Quant el trou l'y a donat la ploma l'y fa veia
de que pot arribar y'l trou i'en va)

Arpel, veigues, Antoni, que'ns d'aguts feres
para sempre hem de treure d'aquí d'istra.

Antoni - Es inútil contar.

Arpel -

¿ Per que es inútil?

Antoni - Demanem les deu hores.

Arpel -

No les dono.

Antoni - Pararieu el treball.

Arpel -

La fema a casa.

¿ Ets el seu delegat?

Antoni - (Ab humilitat)

Don Arpel -

Arpel -

Digues.

Antoni - Pot, u ve y no u ve. Amics que' estimo,
Desitjo que la fema no vingui un dia
que'ls entri per la porta.

Arpel -

Que treballis.

Antoni - (Ab humilitat)

Vostè els y prometé rebuixa d'hores.

Arpel - No es veritat, no es veritat; mentem si u dihem.

Antoni - (Llamps de deu! Veuig sentiro y diré que menta!)

Rafel - Jo daví les deu hores grand jo vulguí;
 pro, grand jo vulguí, entons? no grand ells vulguin.
 Jo sóc molt liberal, més que molta persona,
 però a casa sóc rey y ningú'n mana.

Antoni - Don Rafel, perdona clar.

Rafel - Faut clar com l'aiguat.

Antoni - Demanaran els companys lo que ja tenen
 a Barcelona tots, y no se demanaran
 presenciant a la valenta, i'els desitjan
 que voste un plaso donqui.

Rafel - No se plaso;
 si l'amo jo agríe sóc no vull rebre ordres.

Antoni - ¿Aquesta es la contesta?

Rafel - No es aquesta.
 La contesta serà que'ls treuré a fora
 y moriran de fama rosegant vros.

No'ls treus, disquesse, veniran qui es l'amo.

Antoni - Don Rafel, pensin bé, portará cura.

Rafel - Cura? Venrás grand la companyia toquis.

¿No veuen que'n mi estan vivens y forsa?

Y ave bé, en grand a tu, wuseitb vull darte,
 perquè t'estimo, Antoni. La nostra vida

governen els talents y aquelles greges
 que desitja tothom. Burros de carga
 han d'esser los obrers, i d'agui no'n sorten,
 si d'aspreu i ignorant son sempre pobres.
 Treballa al meu costat; no tinghs familia;
 els teus fills servir meus. Deixa que cridin
 y mengin y ben tranquils els treus que guardas.
 Don Rafael queda enmiguent. L'Anton mit del
 desparta tot capficat.

Escena V.

Dits - Pare, Jaques. Maria, al final.

Anton - aquest home es un boig o es una fera.

Pero ¿y com ho ha dit? No se voldria creure,
 y si se crehura diria com se tant mesuro
 que al seu costat estaria per me deshonra.

Siig de sortir com ells, no puch quedar-me;
 cans que tot, lluny de Deu, se comparen.

Pare - ¿Te hi has parlat, Anton?

Anton -

L'hi he parlat, Pare.

Pare - ¿Y has tret alguna del roch?

Anton -

Ca! ni una gota.

Pare - Es molt dur; no es veritat?

Antoni - Li, no u pensaba.

Ab l'arnu ja no hi ha cor.

Pere - Li i sobe carassa,
menya de corp.

Antoni - Li, Març de Deu. Let meses
he treballat ab ell s'ansa comical.

Pere - I'l conexas, Antoni?

Antoni - Com el meu pare.

Pere - I'equivocas, amic; tu i sobe has vejeas
L'hi has vistat al lleó, mes jo has barres.
i I'ave, que pensos ja?

Antoni - Buscarme feina.
Ab ell no hi vull estar.

Pere - Doncs y has de ser.
Hi no t'eu pots curar.

Antoni - Per quina causa?

Pere - La Maria.

Antoni - Es veritat.

Pere - i Abut ha duo grossa
com ella esta. I es el primer; l'exposas
a tenir un mal pret.

Antoni - Per Deu, predicar
com un recte.

Pere - Los vells sabem la nauja.

Antoni - ¿Ils conyurats; que diran?

Pere - M'en asseguro.

Antoni - Gràcies, Pere. Ja'n sab, si puix servirte.

Pere - ¿I si sab si serà prompte!

Antoni - Guant tu vulguis.

Pere - Mira si don Ansel.

Antoni - ¿Que hi vols entrar?

Pere - Ja ho sab, vig de parlarli.

Antoni - Aja doncs, entra.

Pere - ¿Hi serà per aquí?

Antoni - No faig qüestió.

Pere - Be, després parlarem d'aquell misteri.

Antoni - ¿Encara t'ho recordas?

Pere - May s'obliu.

(Entra dintre el despatx)

Antoni - (Misteri! y que serà? Ceras del Marco).

(L'Antoni s'en va cap a la fàbrica - La Maria surt al baloi y'l saluda amablement)

¿Que ja has tret la part de l'escriptori?

Maria - Més tard y ben bé.

Antoni - Ja ha arribat l'amo.

Escena VI.

Don Rafael - Pere.

El Pere entra granant i Rafael està enmig, tot sospinat.
 Després d'un moment de silenci i silenci.

Pere - Don lo granant, don Rafael.

Rafael - (torpí) Pere! i Què buscas?

Pere - Lo que no tinc, senyor; lo pa de casa.

Rafael - i Don no treballas jornal?

Pere - Tinc la fiseta

~~molt~~ macheta y en el llot.

Rafael - i Què està molt grave?

Pere - Parirà dintre poch.

Rafael - Què?

Pere - L'irà mare.

(Pansa. i. Rafael acobardat vol aixurar.)

Rafael - Esperat y doni ordres - Null domarte
per carter y per metjas.

Pere - (No volguent que senti) No si us plau.

Així vindrà després - Flessa de proberne.

(Pansa. i. Rafael està molt agnuntat.)

El fill es de vostè.

Rafael - i Què has dit?

Pere - (Al molta celera) Y torro,

que el fill es de vostè.

Prapel - Que'ets boig! Y l'home?

Pere - Ma filla n'es padrina.

Prapel - No u rebia.

Una pecrat més i menys... (Ab to festiu)

Pere - (Suprimit la broma) Y novatres!

Prapel - (Peruc aixecantse altre volta)

Deixam anar allí; té vell socorra.

Pere - (oponent)

No demanem més. Lo ric.

Prapel - Li?

Pere - Kaja!

Lo sogra del senyor, del fill enc l'avi.

Me sembla que millor no puc ja viure.

Prapel - i Y altre hora no has trobat para parlarne?

Pere - i Compara l'any d'aves? Peut molt ximpba.

La carn es flasca; com el foch las royes

L'ensorra en sos ulls, y'l Dentj broma.

i la probra chicabra que' es? Lo cuch de terra

que chafen en lo peu hi que caminam;

la probra rossa que mantén l'arriba.

No'm quicio l'any, no. Ma filla pobra;

pero jo rich, ja u ven. L'any governa,

y de l'amo es encare el dot de miex.

Bafel - (L'amo sortit y vol anar en)

Basta, que ja n'hi ha prou. Una altre dia.
Fins molta fira avuy; si no a la tarda.

Pere - (L'y opoma)

No pot en.

Bafel - No pot en?; N'atreuimias?

Deixem sortir d'aquí.

Pere - Ca! ni pensare.

Soc gran vell, don Bafel.

Bafel - y jo soc jove
y si'm creuen te chafar. Deixem, Pere.

Pere - (Ab molta calma)

Si jo crido, l'Anton que vosté enganya,
l'Anton, qui's molt més fort y tot ignora.

Bafel - No cridis Pere, no. (Ab por)

Pere - Per no jo n'heya.

Val més que sigui sol y que se senti.

(D. Bafel s'asenta vençut y canvia la tística)

Pov-lem com bons amics.

Bafel - La terra noye.

Pere - N'he parralels al cap. (Seguint la tística de D. Bafel)

Bafel - L'y agrada el hijo.

Pere - Els balls y las grans festes.

Asafel - Parabi'ls homes.

Ta u subs, qui no vol pob...

Pere - No vagi a l'era.

Eus entenem, per Deu.

Asafel - La cosa es facil

si estàs a la raho.

Pere - ~~Pere~~ No hi ariy d'estar?

L'any, ja se' gort vell, y aquestes coses

se que ni'n plox ni crits ja may s'arranyen.

Asafel - La Listera fa temps que'era l'escandal
d'aquesta casa.

Pere - Li, es molt guanya y jove
y detras d'ella lo jovest corria.

Asafel - Un dia veig trabarh; vob que'l vidi?

Ab el foguista non.

Pere - Chist molt guanyat.

Asafel - Un altre ab don jup.

Pere - Si que'es verra xarria.

Asafel - Y un altre...

Pere - Don Asafel, ja mes no'n busqui;

liga que ni' ha parat tota la fabrica.

Asafel - No dire' tant, peró...

Pere -

Pere' mi avosta

Rafel - Per dignacia es veritat.

Pere -

~~Per~~ Per hi aje a una
que per xò dormo be garrant la me mi' entra.

(Dit ab molta intermissió)

; Quiu christe, deu, mes patreguera!

Rafel - Busca tothom alho que hi fa falta...
y un dia... veritat...

Pere -

No res, va corruí.

Rafel - M'enganyo qui' un dia; jo me'ny me'nto.

Pere - Que me' hi fa un dia mes, no soc gitano.

Rafel - La meua culpa, doncs, com veus, es poca.

Pere - Me vahi, don Rafel. ; La meua jo ve
que casi me disturbat...

(La trau un gavat de roba de la brusa)

Miri quina cosa.

Vint vab y per vosti.

(D. Rafel s'enganyo y vol sortir)

No s'enganyo.

No vidi, don Rafel; l'hibon es fora.

Si'l veu, vaja si'l veu; si jo no'l veya
aquesta cosa ab la meua ja no tindria.

Les dones! Ay, per deu quine tips n'hi ha d'elles

Sobre tot, qui'n fa cas d'aquestes chinches!
 Escolti la rondalla que la noye
 m'ha cantat, inventant, graca embustera!

Arpel - i Y aquesta cosa, qui fa?

pare - Ja me ha guardat.

(Ha de dir aquests versos començant de caduira y acabant molt començant)

Doncs dia que un negre dia
 guardat lo fret los seus dits subadella,
 y'ls aires que regellan las montanyes
 semblava mossegant en entranyes,
 va perdre'l món de vista,
 a terra caigui' llança com a morta,
 mentras el seu taler teixia llista
 y entrava don Arpel per l'empala porta.

L'interimant patia,
 una filla hont se trobava no sabia,
 volia despertar y no se lograva,
 y sols parirer veure li semblava
 calenta chimenea
 que'ls membres dolorits los dava vida,
 sentir a volte espirerjar la tea

y petrus d'una boca estremeida.

Al despertar, se troba
la verge cari ruda, sense roba
Lobre'ls jomalls d'un home està rentada,
pels braços d'aquest home està abrassada.

Vol fugir, no podria!
pues l'home jove y fort ab mis forts lloms
com mis ella lluitava l'estrenya
tocant las sevas carns ab els seus braços.

Llavors esperada
y demorant al coll tota sa vida
llense vith y mis vith com una dona,
parets respica, y a las portas toca;
mes totas son grandes,
sols la veu de la carne li respica,
y portas y parets miraven mudas
com ha serp poc a poc la conseqüencia.

La forma ja retrada,
la carne valenta, la veu rouca, muda,
mirant esperada las montanyes,

semblant que m'empressant ses entrailles,
 va perdre l'horizon de vista,
 à terre enrique l'horizon come à morte;
 y en tract el seu taler teixia llista
 penava don Rafael aquesta porta.

(El Pere s'empassa'ls ulls ab el puny - D.^{na} Rafael
 està molt contrariat).

Ja ploro, voto à Deu, que aquestes franges
 farian plora'ls rochs. (F. repa' de prompte)

Jo soc sensible;
 no puch fer de menes.

Rafel - Al que, Pere.

Ara ja dura massa.

Pere - Dia be l'any

Anemsen dones al gra, lo pa de casa.

Rafel - Hei vots alguns celis.

Pere - Ara's que busco.

Rafel - Tant chibarri per vots! (Ab to de precipitacion)

Pere - Y que hi vol fer.

si'ls pobres son vixis.

Rafel - (Ab importancia) Vindria per l'olla.

Pere - ¡Per l'olla, don Rafael? Ara no basta.

Rafel - Doncs noy, si buscas més allí es la porta.

Pere - Eixas feines son cares, ~~que~~ no s'ha maiquimes
que'n treixim de nos.

Rafel - Y à mi, que'n costos?

Pere - ¡Qué li costos? Verà, no se'l gitemos,
que com més el farà serà més cara.

Rafel - Digas que vols.

Pere - ¡Qué vell? Vostè si pensi.

Rafel - ¡Cent duros, bastarà?

Pere - ¡Y que he dit, home?

Rafel - Cent cinquins.

Pere - Es molt poc. Son molts els gastos.
Ma filla es delicada, y si no vivia
qui dona de mamar?

Rafel - ¡Y qué creu ximple
que yo carregare' ab aquestos trapichs?

Pere - ¡Qué vivia, Don Rafel, si no's lo pare?

Rafel - El Dimoni, jo no.

Pere - Cinqui cacchara
y escolli, si li plau. Màxim el marro.

Rafel - No es marro.

Pere - Però hite part; just es que parçui.
Si no pel marro he marro de mal abgo.

Rafel - Serà de cent.

Pere -

Es poc.

Rafel -

Te dono massa.

(Pere)

Pere - La Lloeta gelona, ja que's dona,
conixa, y para a para, de la Maria
els trofeus ab vosté; lo que vol dirli
que jo també u se tot - Que va casar
destonada ab l'Anton, y que si pots -

Rafel - ¿Y si ^{te} ~~para~~ ^{llegar} ~~para~~ y a la presó l'important?

Pere - Ah! doncs, don Rafel, els civils guardan.

¿Que jo's civil vol? Diguim y corro -

La Lloeta allevaria, si'l seu pare

al seu estat no ven ferí un escandal - -

Pagui home y ~~seu~~ amic, amic per sempre.

Si no paga, se deu, com el meu marit?

(Pere. D: Rafel para)

Rafel - ¿Cullaré?

Pere - Cullaré. (ti, com las trompas)

Rafel - ¿Cullaré de del neu?

Pere - ¿Y quin bon pare!

Rafel - (Comprando es lo millor) (obren el calaix de la tranka)

Pere ¿quant para?

Pere - Dos mil duros.

Rafel -

¿Qué días?

Pere -

No llevo un charro.

Son dos duros por mes; el pa y las seors.

Rafel - Ajun'ls teus. (L'ly dona tickets)

Pere - (Els conta) Està be.

Rafel -

Finch te paranda.

Pere - Com sa seora, señor, sig de cumplida.

Rafel - ¿Son amics? (Parantantli de run)

Pere - (Donantli) Amics dones. (Eus venreim prompt)

Escena VII

Els maitinos:

x

Pere - (Fora) Finch el pa de una filla - Finch morirme.

Ja venrás qui es el vell que tin deshonras. (Anunciant de lo prim)

(Parra)

M sembla qui ell no hi puja. A l'escriptori

Maria ha de baixar. ¡Y quina trampa,

quina rateta, Don Rafel, prepara!

Veyam si ve l'Anton, el curt de vista. (L'en va)

Rafel - (Dintre) ¡Y que'n coh de simplet! Aquestes donas!

Las donas, si Rafel t'home de du a perdre.

(Parra)

¡Si no sabia l'Anton! ¿Callarà'l Pere?

Es molt sorro aquest vell; es massa sabi,
y per Déu que ja'm sembla que'n fa nova.

(Parla)

No puch viure sens ella, me te loco,
anemorat, vesunt; Es tan hermosa!
i' y vaig casarla! ... Ahir no l'estimava,
avuy me sento'l cor marallat y en febra.

(Queda captivat)

Escena VIII.

D. Rafael - Pere - Anton - Maria, al balcó.

(L'Anton y'l Pere enten parlant de la febrina)

Anton - N' venen, lluny de Déu.

Pere - L' hora s' avosta.

i' que't sembla que farian?

Anton - Tocarian pipa,

y jo ab ells.

Pere - Malo.

Anton - Pro, per que'?

Pere - De dona.

Anton - Si, Pere, tens raó - Si'n tant chibarrí
arribo a triu'l cap com canabusa.

i' y si'h companys me viden?

Pere -

Hi l'arguesitas.

Anton - Si m'insultam?

Pere -

Fernabé.

Anton -

Noy, me fa pena.

¿Estabotavame à mi? Jo aquí quedavame
si'ls maltrante, si'ls tram? No si si fero.

Pere -

Dones mira, lo millor es el deixavo
à la sort.

Anton -

Mens rahi.

Pere -

L'avanç vinguí l'hora

allavors venis.

Anton -

Estem entesos.

(La Maria surt al balcó)

Pere -

¿L'he's marea la Maria!

Anton -

Casi marea.

¿L'he ja has treta ha pots de l'escriptori?

Maria -

No, pronte hi baixaré.

Anton -

Ja passa l'hora.

(Mira l'el rebotge)

L'hany de Pen, ve un nen.

Pere -

¿ave, qui pensas?

Anton -

(Cusentant l'hora)

Mira, s'acosta y betegar me sento.

el cor; sig de tocar una campana
y'n sembla que'l sen toc portar desgracias.

Pere - Que estàs xifrat, Antoni? Ayne, respica
(l'era vritat que'l cor arriba a vortes!)

Antoni - Anema a respicar y que Deu passi
que l'enu's porti be.

Pere - Que ella em ajudi.

(L'Antoni va per tota la campana, estira la corda y
no toca).

Antoni - Yess? ni ella vol tocar. (mirant i dalt)

Pere - (Ajuda a l'Antoni) Pot ser la corda.

Veigam si se enredat. (la demana)

Ave respica.

(L'Antoni toca la campana, els tocs son presents, trits)

Isabel - (Mostra quants rest la campana)

Me distrega l'avor - l'hora es aquesta.

(Surte per la porta de la dreta)

Escena IX

Quina - Maria - Joan - Lluís - Noy - Pere, després.

Surten obrers, treballadores, noys y noyes, bruts y alguns plens de
borra - Es l'hora de l'embarc. L'Antoni y el Pere passen
entre ells y s'en van.

Quirina - Mira'l Marri quin tall.

Moy - He deu, quin ranchot,
si n'hi ha per deu civils. (s'en va)

Marrà - (Ab la boca plena) Per xò estich marçat.

Quirina - ¿M'he ha dat don Rafael?

Marrà - Jo no tinc donna,
ni'n vull tenir.

Quirina - La tripa!

Marrà - Doncs? que't penses?

El bon tall y el bon vi. Yoraltres? Boñia!

Ta veus lo marçador. (Petit a la Quirina)

(Parlant alguns mots jugant als toros, ab las mans al cap)

Quirina - ¿Que' has vistat boñias?

Marrà - Quin audit, se moy. Escoltem, Quirina.

Ets molt marçat.

Quirina - (Ab inquietud) ¿Vistes?

Marrà - Ta u pots pensar
com jo u sé, no u veig marçat.

Quirina - Com sempre marçat.

Marrà - Doncs si tu vohs ve molt fetis.

Quirina - Explicat.

Marrà - Y marçaré molt més.

Quirina - Fins que rebentis.

Marrà - ¿F'agrada don Rafael?

Luisa - (Seguint la broma) Noy, es molt maco.

Marrà - Vols dir que t'ha trem, trem?

Luisa. Que n'estic molt maca.

Marrà - Doncs mira'l que t'proposo. M'ets per home?

Luisa - He soy y que ets de llig!

Marrà - No hi fa.

Luisa. Lira boncho!

Marrà - Millor que seria que ha tapadora.

Luisa - Vaja, home, freg.

Marrà - No vore res, soc cego,

y mut, y coig.

Luisa - (Ab veritat) Noy, don Rafael es potra
para comprarme a mi.

Marrà - (Entusiasmada) ¡Viva la Luisa!

Fe'l favor, comprame'l coll. (Presentando)

Luisa - (Pegantli una chetellada) ¿E'!

Marrà - (Fent un gesto grotesch) ¡Y que n'ets dolsa!

Ta veus que soc molt gros; doncs ting un viciu
més gros que una casa. Y que t'estimo!

Y que no vull que t'miri! si no'l chafó
com qui chafa un dragó.

Luisa. Noy, tranquilisat

la anima t'he bon cap y no esopaga.

Marrá - Ja u sabs, prime'l recto - (de la mira y després dia ab tristó vinnia) ; Aní fora guapo!
(va al Pere)

Pere - Marrá.

Marrá - ~~¿He ha re de non?~~ ¿He ha re de non? (Parla baix)

Anima - (Aní fa agni'l Pere?)

Noy - (A la Anima) ¿Aní no has vist ab vint? Son agni fora; si, noye, ab uns bigotis, y una cara que sembla que se manjan las personas.

Anima - Venria si es mal chint.

Noy - (Ab importancia) ; y curra fundango!

Anima - Meios! y que sabs tu?

Noy - Loc de la colha. (Parla baix)

Pere - (A Marrá) ¿tu recordas de tot?

Marrá - Sí, Pere, y corro.

(Pere se volguent correr y caminant d'un modo particular davant de la dita a l'esquerra)

Pere - Animaeta.

Anima - ¿Aní volen?

Pere - Perchar un rato.

Noy - (A la Anima)

Dones adu, y u venria, es inflo'ls morros. (Pere)

Pere - ¿Me vob fer un favor?

Lirina. Maresme, Pere.

Pere - El temps va de malvar; no guanyas gaire
de quedar-te un any.

Lirina. ¿Vel din?

Pere - Mal volte

si; ni ha del cap calent que allí dalt transen
per un escandal; els civils no's trobaren
y d'unu està venut - Ves a ventarte
y tot seguit a casa.

Lirina. ¿Veis que parim?

Pere - D'això ja n'estich curt.

Lirina. (Ab trinta) No tindre feina!

Pere - Per això que no perds res.

Lirina. Y dos parteria.

(Parteria y el Pere la vida)

Pere - Ah! esperat, Lirina.

Lirina. ¿Qué volen?

Pere. Per casa

aquí tinc un parvell. vob emportantel?

Lirina. ¿Y per qué no? Donemmel.

Pere - (El tran de rote la brusa y la dona)

Uns quando unatos,

alguns jornals.

Quinca -

Y no 'ls perdre,

Pere -

Estreïels.

Ja si que no hi ha perill.

(La Quinca s'en va y el Pere torna a mirar-la)

Una altre cosa.

Y a fe que se cansat.

Quinca -

Callen!

Pere -

Ma filla --

Pere, no, no, partira -- (La Quinca s'en va)

(Parlant)

(Ara ja balle).

(El Pere se retira de l'escena atravesant els arbres, y allavors ve el Manó qui es fa com sempre ab ell. El Manó se queda a l'escena un espai de temps, mirant pel Joan, el Lluís y altres. Algunes treballadores que estan ocupades a la be-ta y esquerra, parlen.)

Traballadora 1^a - ¿Qu'has vista a la senyora?

M. 2^a -

Avuy no baixa

a travessar la pobl.

M. 3^a -

No passa d'hora.

¿No veus qui encara dorm? Com que's fatiga!

M. 1^a -

Quin llit més blau deu ser!

M. 2^a -

Un llit de plom.

M. 1^a - Ab broidernus d'or.

M. 3^a - Mosquitera.

M. 2^a - ; La reina de las volas!

M. 3^a - La mayordoma.

M. 1^a - Pot, pot, callen, n'hi ha prou - Detran als vidres.

M. 2^a - Per deu si'ns ha esoltat, bona l'hema feta!

Marrà - Es clar, las Menguanas Menguanas. Rebertesim
ans de xerra - Quin tip d'aquesta dona. x

M. 1^a - Mirantó ab al veitó.

Marrà - Qui? Buhillera!

M. 2^a - ¿M'has confesat avuy?

M. 3^a - Ha anat a missa.

Marrà - Vosaltres, n' sabeu, terrin enveja,
això terrin.

M. 1^a - Marrà ; vols arreglaro?

Marrà - Arreglaro? Per deu, si son tant lletjias!

M. 1^a - Miren l'home bonic.

M. 2^a - El mort de guerra.

Marrà - Tò si que no's vritat, mireu-me'l bumbo.

(Dance caps al ventra - Mote ritmar)

Juan - Vols dir? l'Auton no'u sap?

Marrà - Jo'u juraria.

Alis - ; Que n'ets de burro!

Marrà - Noy, no me tant rabi
 com tu, pero coneix qui estima l'honra.
 Sig treballat ab ell y es tot un home.
 Les donas! Sempre u dic, les mules manlles
 ens trahun el cervell y nos tornan cegos.
 L'Anton es cego.

Lluís - Per qui ell vol me semblar.
 Es bo en majordoms y portar carruch.

Marrà - Sental que tu u voldrias.

Lluís - No m'insultis!

Marrà - ¿Me tornas las gavrofas? Perque u pensos?

Juan - Noy, te rabi'l Marrà, l'Anton u ignora,
 y no es el primer cas.

Marrà - Li aquestas donas
 ens givan el meló.

Lluís - Doncs jo no y paro,
 jo dic que u rab y calla.

Marrà - Hebertesis!

Lluís - U dic y u dic; venis com aqui's queda.

Juan - Això no u veu.

Marrà - y qui? qui te que veure
 el quedar-se ab això?

Lluís - Qui esta per l'any.

he deu si's queda.

Mamma - Que'?

Lluis - Que d'abalots

aquí, davant de tots.

Juan - No, això no'n fariss.

Mamma - (Cusentantli la sua oberta)

¿Sabs quantes dits hi ha'n aquí? Doncs si hi pantes
t'els poro i la garrota y te rebento.

Lluis - ¿Y que es formal? (canut)

Mamma - (Ab norma) He deu, per que'?

Lluis - Contesta

Juan - Vaja, deixem nos. (Ponent pan)

Lluis - (al Juan) No't fiquis. (al Mamma) Vaja.

Mamma - (Ab molta calma)

¿Que'n vols fer un Dinar d'aquestes tripas?
Me sembla que'en tindris per quatre mesos.

(El Lluis va a pegarli yell l'agafe y vol dir norma)

¿Vols que't chafi?

Juan - (Ponent pan) Mamma!

Mamma - ¿Hi vols canmorra?

(El Pare s'aixota acompanyat d'altres)

Lluis - Deixem.

Pare - ¿C'estem de gresca?

(El Marri deixa 'l dñis)

Lluis - (Anunciament) Un altre dia.
 Marri - Anant hi volguis ja'n saber.
 Pere - Parlem com homes.

Escena X.

Tots introvertens al Pere; el marri al costat del Marri. Marri, està parlant e veuen els vivis que passen pel fons.

Pere - El home ben pensat y no corre la hulla.

(El altres murmuren)

El qui vol murmurar que surti a fora.

(Tots callen)

No corre, llamp de Déu, per que hi ha medis
 més fàcils d'arranjars. Com soc Pere,
 y com me falta un braç jo vindré a dirvos
 que com el ventura em a la montanya
 brusat pel foc del llamp, les injustícies
 d'aquí vindran encara; y per sempre!

(Ven beuen la ven y tots s'hi acostan)

¿Aní us para doncs a tots? Que hi ha un home
 que per que t'he dirres als qors paga,
 y menja la cama nostra y la deshonra.
 ¿Y no u voleu, veritat?

Miquel -

Així, així es, Pare.

Pere - Doncs vays a treballar. Per tots jo vello.

(Pausa)

Mirau aquells visib. Nostre any és març.

Miriquines de mestres, en nom del orde

de la canalla els vits tant sols esperem - -

No l'hi deu gusts, no, noys; callen, Miranme - -

El vell mira per tots, ja vindrà l'hora.

I quan aquesta vingui, la campana

mestera que el treball a tots us mira

tocant us vindrà; andeu proupte.

Juan - No us faltava cap.

Pere -

Així us espero.

Noy - (al Murrà) ¿Vols dir, Murrà, que pot el Pare ab l'any?

Murrà - ¿Què't vens que vol preguntar?

Noy -

L'hi ajudaria.

(de cop arriben D. Rafael y l'Antoni)

Escena XI

Dito - D. Rafael - Antoni.

Ab un costat queden D. Rafael, l'Antoni y el Pere; al altre costat els Javis. El Lluís mira'n sabia al Murrà.

Antoni - Veniu noys, escolten. [i als Javis] Murrà vouraltes.

Que l'any no vol parlar.

Pere -

[Que no se expatlli!]

[Las donas fan soroll]

Marrà - Ah Deu, callen las donas - Parla l'any.

Sempre llus, sempre.

Noy - [Ab importancia]

Noy i y qu'hi vols fer?

Marrà - [al Noy] Què no t'importa pas!

Noy -

A veu, casame!

Asafel - [Ab molt orgull]

M'hauré dit, ja no sé qui, que per un brudge.

Marrà - Ja no hi ha d'avis, ha girat la treta.

Asafel - [Amb furia] Volem per les seves hores.

Noy -

No, voliam.

Asafel - Com jo no vull que ningú marxi a una casa
el que no pot marxar, doncs jo soc l'any,
y'el que jo vull que no res més ha d'esser,
vindrà ara a decidir quins de vosaltres
a casa's vol quedar, y qui per sempre
ha de sortir de casa. Jo respecto
la llibertat; soc liberal.

Noy - [al Marrà]

[Què t'emborda?]

Asafel - Me poden demanar y jo no u dono.

i Y no puch fer pel cas. lo que jo vulgué?

¿Volen treball? Per treballar impozo
la meua voluntat per que jo pago;
si no us convé he porta no se tanca,
jo guardare'ls diners y para completa.

Juan - Y sostroes els braços.

Arfel - (Ab rabia) Y la gana.

¿De que menjaria doncs si no treballas?

Maria - ¿Vol dir que no vol esclaus, lligats com gossos?

Arfel - Vull gant al meu costat que m'obeyexi.

Maria - Que'l llepi voldrà dir.

Arfel - No astigh per bromes.

Però no he acabat. Esculten are!

Qui vol treball ab mi m'ha de prometre
que may demanaria jornals ni horas

(Morrells)

Aquells que no que entien d'eixa casa.

Maria - ¿Com els negres, vritat?

Arfel - (Asperiatu) Doncs com tu vulghis. (L'hi ve)

(Els obrers parlen y s'en van a poc a poc y per grups, durant
la següent escena)

Escena XII

Dts, marcos de Arfel.

Lluis - Que rics de liberal y que te parha!

Moy - Apra, moy; i y que feu?

Juan - (Sortint de la reflexio) Me moro vistes!

Don Jaup, liberal de instruccio,
xi no es honorat.

Lluis - **Magnat!**

Moy - i Que no hi ha grua?

(Anunciant; van unanimes de que queden)

Marta - (Al Pare) i Que'ls die?

Pare - Que esperin.

Marta - i To que'fas?

Pare - **Ja tasca!**

(El Marta y el moy van van marchats ab els obrers - L'Antonio esta impotent que parha; alguns obrers dirigits pel Lluis i el moy van - de prompte l'Antonio comensa a anunciar; el Pare el veu)

i Thout vas, Antonio?

Antonio - (dixit) M'en vaig ab ells.

Pare - No, quedat.

Antonio - No puc, no, l'hany de Deu, ab aquest home.

Pare - Quedat, comi.

Antonio - Per que'?

Pare - Me necesito.

Antonio - Estis molt raro Pare. i Vols parlar-me

d'una vegada clar?

Pere - L'arribat d'hora.

Antoni - De qui? Heberta, Manis.

Pere - Doncs no n' dignis;
per que soc manís, noy, per que soc manís,
que si jo tinguis manís y alguns anys manís,
Dins parria jo.

Antoni - Jo heu tingut fortas.

Pere - Demà podràs marxar; jo t'ho prometo.

(El Pere s'assenta reflexionant - El Lluís s'acosta a l'Antoni)

Lluís - Antoni.

Antoni - Què hi ha?

Lluís - Et quedas?

Antoni - Què t'hi importa?

Lluís - Mal volta a mi no ves; pero si a altres.

Antoni - Doncs busquets, llamps de deu, fora vancauses.

Lluís - ¿Et quedas, si o no?

Antoni - Doncs si, me quedo.

Lluís - (Girantse als companys)

¿n' sentiu? Que se queda - (mofantse)

Obren - Si ja n' deyen.

Antoni - De deu, fora rabins; demà me'n sento.

No atich de pressa, noy - Deixem-ne calura.

Lluis - Si ja t'hi deixo, noy. ¡Qui's de to d'auco!
La teua dona u sab.

Morer - Si es la meua!

Anton - ¡Qui's Dues? (corrent)

Lluis - Ja u he dit.

Anton - (Mirantseu a sobra) Dues repetidor.

[El Pere ha escoltat les darreres paraules, y quan't l'Anton se tira sobra'l Lluis l'agafa. El Mamma entra y agafa'l Lluis]

Pere - No preguntis, Anton.

Anton - Deixem. ¡El Madro!

Mamma - (Emportantseu al Lluis)

he deu com tu venias si't trech la Margueta.

[Torna'to menes al ~~Mamma~~ Pere y l'Anton]

Escena XIII

Pere - Anton.

Anton - ¡Qui's u' ha dit?

Pere - La veritat.

Anton - L'hany de deu, Pere,
meua que dius, que me corgis.

Pere - Loregat.

Anton - ¡Dues qui'ella m' ha enganat? Me's tu mentiras;
Digas que ments o qui'ets un boig.

Pere -

No vidiis.

Antoni - Aquest era' l' misteri! I jo no u veia!
Si soc un infeli! Si no soc home!
Te vuis de vii; ja u pots ben fer -

Pere -

Yen calura.

Antoni - Mes tu no sabs com jo que ja u sabia.
M' ho veia el meu patir - Guant ha mirava
messa hermosa per mi, per me pobresa,
llavoras ha trito' d' meu cor faviu,
y com un nen, plorant, dins ha negura
dels vels, com los llamps, de rostar, ides
d' engainys que venjans veia mair.

~~La culpa es meua, lo meu amor es pobre!~~

~~Mes; qui d'estimaria mis que d'estimo?~~

~~Per ella es el meu cor, la meua vida;~~

Pero al sentirla, com un boy i qui plura
qui allavors u veia? En els uns braços
a casa entrava' l' sol fugint las sombras.

La culpa es meua; lo meu amor es pobre!

Mes; qui d'estimaria mis que d'estimo?

Per ella es el meu cor, la meua vida,
y tot u tira al franch, tot u desprecia.

Pere -

La Lletia, meua filla, aquella noya

rosa com un fil d'or, que enamorava,
 que sempre'l meu costat tothom de veya,
 he que es com d'una cana, he mon cayado,
 com la dona, una filla ni es perduda.

Antoni - Doncs tot, tot es veritat!

Pere -

Per te Desgracia;

per la meua trambé, y per unas pobres
 que des unya del llays han sentit sobre.

(L'Antoni vol sentir l'ansipiosa, pero no pot, s'infla
 el seu pit, s'asenta y plora)

i ploras, Antoni! També hi plorat. Les Margueritas
 baixaven el cori les nits primaves

que de una filla'l dol m'abornentava,

y veïava he son y no veïa,

y volia veïar-me y veï me veïa,

y braços demanava, y me unia -

He, ja no vull plorar.

Antoni - (Simulant veïtat)

¿Hi vols veïante?

Pere -

Vull veïa sa sang com.

Antoni -

y sentir osos

com s'estrupera, veïtat? y com ell veïa

al sentir he me'l cell y perdre l'aire.

Després, tocat del llays com com a terra

pu m'ò vixearre més.
 Pare - Això vull veure,

y morirme d'après.
 Antòni - Doncs digues, Manco,
 y jo seré'l teu braç, digues-me'l modo
 de logarar, mes pronipta; u rabs?

Pare - Espera,
 que l'hora prest vindrà.

Antòni - ¡Com le Desitjo!
 Mes autè fo vull veure - Me crec, pare;
 pero l'estimo tant! El cap u pensa
 y el cor no vol seguir si'ls ulls no u veuen.
 Vull veure, Manco de deu, com ell l'hi para
 las sevas mans a sobre, y com contesta
 al seu parlar d'amor la qui' se jurava
 que sempre, hasta la f mort, ni estimaria.
 Com plom sentit me sang, el cervell lo u,
 el braç y ma de cor, se folh els aires,
 y dretre aquest infern hi vull morirme
 veient com mor el vil que me ha roba.

Pare - (A'ans, ja hi som, y tu venràs si' se fempas.
 La vida, tot hi va, tot per una filla)

Antòni - ¡Y com, y com va ser? Digues-me, Manco,

parla que vull tots els tres amb consciència.

Així el braç, més fort causa de nostra ensorrant, sentre "poh" d'aquell calapach.

Pere - ¿Dre com va ser me fins? Moltes vegades has vist un gos small content y alegre doncs era rich per que 'l seu on portava; mes, de nostra un masti gros y de forma circularada al petit rabios li dona l'hi pren l'os de la boca, y plora' l' unu mentre el fort ab un riu del menja.

Antoni - ; t'ho diré de Deu! Per forza!

Pere - Doncs per forza; aquesta's la gran ley.

Antoni - (ab esperansa) Doncs la Maria, tal volta ab un angheny. ¡Oh! així fora!

Pere; si fora així! Si fora honorada!

Se deu que vull saber; així me creura.

Pere - ; No vindrà?

Antoni - Me vullone, t'ho juro.

¿Lo que te dich pot ser?

Pere - poté, si venen;

si avuy, com sempre fan lo que'ells estiban.

Antoni - Anansa Pere.

Pere - Encara es prest.
 Antoni - Mireu presta!
 Pere - Encara ha de baixar.
 Antoni - ¡ Com ho puch veure!

Escena XIV.

Maria (al baloi). Antoni - Pere.
 Pere - Antoni, es al baloi - Finguis y para, si no tot u perdria.
 Antoni - (¡y com potico!)
 (Fa un esforç extraordinari y s'omina, mes no al tot)
 ¡ Que ja has tret la pols de l'escriptori?
 Maria - Quina presta tens, noy. Ah, ve hi baixo.
 Antoni - Pere, m'heu veig, jo no podré.
 Pere - ¡ No ets home?
 Antoni - Glay de Deu, mare u ve; ha com homula.
 Maria - (Ala cara) ¡ Encara per aqui?
 Pere - Ja u veus, Maria.
 Jo'm quedo com puntal d'aquesta casa.
 Maria - ¡ Me se huelgas, m'he?
 Pere - Me Deu, se huelgas!
 Treball y m'he treball - Jo soc ab l'aire.
 (L'Antoni està ajeutat ab la cara girada y una ma a

la galta).

Maria - (Per l'Anton) ¿Y qué fa' el bovinot que no me mira?

Pere - A tu t'ho dir, Anton. Està romissaire.

Anton - Tinch un mal de casual! Llamps se l'emportin!

Maria - (Ab insies) ¿Diré vob que't fani u? Vob flor de malvas?

Araeu, jujem a salt, tinch unas gotas molt bonicas, tu ja u sabs.

Anton - (Ab rabia continguda) ¡hal arrancabo!

Maria - De moy, qui estàs simpjet - Fes el que vulghis.

(L'en va dintre d'escriptori y espasa)

Anton - ¡Y no s'arrorra'l riu! Fiu vers las donas!

(Ve don Rafael pel fondo)

Escena XV.

Dits. Sr. Rafael.

Rafel - Anton.

Anton - (Pere, que' m'arrano!)

Pere - (Un poc y basta)

Rafel - Anton ¿no u has sentit?

Anton - Ah! que vol l'amo?

Rafel - Tu que no treballen vèstem al poble y lloga dos chivots, que las cabides vull fa picar - Pere, si vob, la bona

pots recordar.
 Pere - Li a vas més tard.
 Rafel - Durant vulgus.
 Pere - Acompanyarà a l'Autòri; també hi tindrà fins.
 (a l'Autòri) (deguerem en à mi. Viva, no't gris).
 Autòri - (Anem a l'infern que aquí m'espero).
 (L'en van)

Escena XVI

Maria - D. Rafel - Maria.

Rafel - (va al fondo y mira com s'en van)
 Ja puch estar tranquil; n'hi ha per bon rato.
 Tantot l'Josep s'en va; com me n'hejar
 aquest cap d'olla! Hebertats als vixos.
 Me sembla que acabarem las brometas.
 Esperarem que bari la Maria.
 Maria - (Estava molt content; com may l'hi veya)
 (Pau)

(Null acabar; no puch. Això no es viure.
 Sempre en la por, y tramohant, y sempre
 alegria fingint quans casi m'incoro.)

Rafel - Me sembla que fa tant. Y que pujari.
 (mirant per tot)

Ningú hi ha per aquí que hagi pogut veure.
(entra a l'escala)

Marrà - (contint pel fondo)
He equivocet el pis. Pot u equivocar.
Avuy t'he sentit mal mes. ¡Y! necessita!

Aspel - (contint a l'escala)
Avont serà? Pot ser --
(va cap al escriptori quan la Maria'n surt. La Maria's sorpren, però entra a l'escriptori quan don Aspel l'hi obliga).

Maria - (quan ve don Aspel) ¡Dau Déu m'ajudi!

Marrà - (quan sa ansegua al baixon don Aspel, torna rient y fa
seu al foc y l'Autón que a sorpren que son pel carrí)
Ja estàn a dretes l'aire. Avont pelb yomes.

Escena XVII.

Maria. D. Aspel.

Maria - ¡Y ell avont es?

Aspel - No tinguis por; asseutat.

(Torna les portes.)

¡Que'ls dies me son llargs quan no puch dormir!

Maria - ¡Estàn serpens? Avont es l'Autón?

Aspel - al noble.

Aposta l'hi he enviat. ¿Per què tremolas?

Maria - No sí.

Aspel - No hi ha perill; tardarà un rató.

Podem parlar.

Maria - ¿Y Don Josep?

Aspel - A finals.

(Vol acostar-se a la Maria y aqueta s'aparta)

Maria - Don Aspel, no s'acosti, l'hi suplico. (plora)

Aspel - ¿Que? Molt bé! ¿qui tens? Per què es que ploras?

Maria, hi he un sobe; has tres Margerinas
me caluen sobre el cor com si plom foran.

M'estic, y sols per tu aquí dinstre sento
el desitj de la vida, y busco l'aire
sentit que tu respiras, ja tu t' busco
per que si no te veig jo no puch viure.

Digueme doncs que tens, demana, parla.

Quand tinc, ja n' sobe, es tu, basta que n' diguis.

Maria - Què tinc? Jo li diré. Una ven molt fonda
que m' envata y fa plorar y em torna boja.

Quand era joveeta
vaig perdre pare y mare
y l'avia un vellit, pobre vellit

que'l nostre ja granava fent mitjeta
 cantant cançons que jo recordo encara,
 y d'elles una dia:

"Ely de la dona que'l marit enganya!
 joly de la dona que els homes fia!"

Quant l'avia va se morta
 y'm vaig parer humosa,
 suspirant pels reguerros vanitosa
 a tots sentjos vaig obrir la porta
 al senthor meyentme molt dichosa.

Y a totas jo me dia:

Que vingui un home, que l'amor me falta.
 Que vingui un home, que l'amor varia.

La vint de l'home un dia.

Així els diners llensava,
 y al llensador l'amor me conquistava,
 y l'home entre'ls diners se pericava.

Per, no bastant de l'hora l'agonia
 la vil ànima morta

arrivava'l engany y al perjuri
 obrint a tots els dots y vivint la porta.

Mes; ay! y cuántas penas
me costa tal locura!

No puch portar ja mis ojos cadentes;
ó curi, don Rafael, me desventura
ó dexi senza xany las nuevas sendas.

Soe masá por por bona,
mes soe síbil pel vira; vergin corrigida.
Soe dolenta, oritat, pero soe dona.

Martin, si vol! ¿Qué esposa?

La mort vull mil vegadas,

que venga me vilsa de ramoni,
sentir de la vergonya las onadas,
y aquest vidar estar que' m' desespera,
y sempre, nit y dia:

= ¡Ay de la dona que' l' marxit enganyada!
¡Ay de la dona que dels homes fia! "

Rafel - ¿Y ara: qué t'has? Mi t'has tornat un altre;
estás descomulgada. Aquestas cosas

no pots pensar uny; es tard, y es lliga
para sempre d'amar que aquí jo' m' sento, (el pit)
que' m' mana y me fa esclau dels teus caprichos.

¡Qué yo te deixi! No has pensat, Maria,
 qui un home com me jo, que no respecta
 ni llei, ni voluntat, ni ve dels altres,
 sent més el poder aquest que'n t'humana
 has encis, per sempre, dius de l'ànima?
 (Marxant)

Pero, sonqut, vira aquí, si ets boja.

(Vol agafarla per la mà y ella s'aparta)
 ¿De qué, de qui tens por? ¿L'Anton es ego
 y sempre el nostre amor vivrà a la sombra
 de las suas respiras. Y si es veya,
 ¿qui reb si ja se ha vist! fencia ells gromos.
 Aquesta gent ¿rebo que desitja? Curatos!
 ¿Qué rebem del honor? Pobre carnalla!

Maria - (Marxant) ¿Seu sentit? ¿Se ha sembrat!

Aspel - Si tu tens febre.

Maria - ¿Del cut qui no hi ha algú?

Aspel - Ves a mirar.

Las portas son tancadas.

Maria - ¿Y en el rostra?

Aspel - Allí lo que hi ha, gats. No t'he finestras.

Vira aquí pobre noye (Vol atronada y arreuirada)

Maria - (Rehusant) No pot esser.

(Don Rafael insistint)

Vull acabar - No, no vull més.

Rafael - (L'agafa y vol acostar-la sobre's seu jocs) Per favor.

Així, com els malalts aig de tractate.

Maria - Don Rafael, que no vull, més que me mati -
(L'arranca de ell)

Rafael - Doncs parla clar que vull saber que penses.

Maria - Que vull? Que'n séi. Amar - Ser bona esposa.
Vull estimar l'home.

Rafael - ¡Com me fas riure!

¿Vols estimar aquest niot de goma?

¿Aquest brutat format de llautis d'oli?

Maria - Ell es el meu marit.

Rafael - Ets massa fina
per tractar aquest bon que sempre jura.

Maria - Don Rafael, si t'he vist, jo t'hi replico...
que m'escoti un moment.

Rafael - Doncs ja t'escoto.

Maria - Me ving com ab ell.

Rafael - Per tapadora.

¿S'hi venten en à mi? Prou ving buscant.

Maria - Teis amor ving casarme. El primer dia

el seu parlar d'amor me va fer pastich;
 me després al mirar grand m'estimava
 me va trancar el cor.

Arfel - i drets compassiva!

Maria - Si, va en compassia, que usqui el varel
 treballador, honest, humil y noble

Seu Duptas un moment de la Maria,
 d'ixa dona tant vil que l'enganyava

Arfel - Romanticisme pur, la bestia grossa!

Maria - Signi'l que vulguis, es la veritat que sento
 del meu portar-me horror; que nit y dia
 ha por me mija, que'n el dit no dorme,
 que me'l miro esperant hora per hora
 que'ahi ha una y haixa gatta y d'ixa
 tot el dit que jo d'ixa dies me usa.

Y no vull viure aixis; no puch, en mort;
 ans el poder que aquest patir y angunia.

Arfel - Y aixis me vens a dir? A'ixixa dona
 que may haja estimat; per qui la febra
 amorosa els debils aig patit,
 tu que m'has fet fe lo que may ninguna
 tu'n aqui estimo

[Pansa]

No = has parut, Maria;

lo que dius no pot ser, tu seràs meua;
 sols, meua; a has sentit? y no d'una altre.
 Més por? y jo tinc els. Vaig casar-te
 perquè una altra la veia la qui ni atreya.
 y veig es l'esperit al qui està loco
 y't destija y't vol fins al lo zorra.
 ¿No dormis? y jo t'he jurat. Malalt de l'èssima
 sento tocar y més tocar las horas,
 y cluc's els vells y vells, jurat y contat,
 y a volte l'arba sens dormir me troba.
 ¿y no sabs el per què? Llavors penso
 que hi ha un home feliç qui entra ab uns braços
 te guarda com tremor y que te besa,
 y aquest home es un altre.

Maria - (els dignitat) És el meu home.

Rafael - que jo t'hi vaig donar donant una vida
 per que veig en un boig y el cor un Madra.

Maria - (Des meu, des meu, que si es de gros el vestit!)

Rafael - y això no pot ser més; la veho't sobra:
 es un imperi que he de acabar; ets meua.

Maria - ¿Que vol dir? (compriment y al veisio)

Rafael - ¿Que vull dir? La por y els
 molt prompte arabaria - Els dos venissen;

se rich, ananssen fora para sempre.

Maria - Dem meu!

Rafel - ¿dê no pot eu?

Maria - Já may el deixo.

Rafel - ¿dê may has dit?

Maria - Dê may!

Rafel - Douz jo t'ho quero;

jo u oul y assim sô.

Maria - No sô vivo!

Jo estimo el meu marit, y d'avoreixo (per ell)

Rafel - Ah Madre! quê eu has dit?

Maria - Dê no d'estimo,

que vós me fa favor, quê's el meu castiç.

Rafel - Me mata - (impetuosamente)

Maria - Douz Rafel!

Escena XVIII

Dito - Antonio - Pere.

Douz Rafel persequia a la Maria y en el momento d'arribar a prop
de l'entrada y quando vey jo t'agafa, l'Antonio aparece de porta,
douz un vell de deo y! para entre'ls dos.

Antonio - ¡Llamp de Deu, basta!

(La Maria pega un risde y curria si no s'apoyés ab

alguna part - D. Rafael - ¿ queda com a mort com a ca-
pique lo que t'hi para)

Maria - (i l'Antoni!)

Rafael - (¿ qui es això?)

Antoni - (Després d'una pausa en que els mira als dos)

Aquí tens un home,

pepa, si pots.

Rafael - (Després d'una pausa) Aní vob?

Antoni -

Res; vell matante.

Rafael - ¿ Has esoltat?

Antoni -

Si, tot u x.

Rafael -

Doncs vinga

a buscar-me una altre hora.

Antoni -

Es bona aquesta.

Y pots u non per rebentar els lladres.

(Pausa)

Rafael - Deixam anar. No soc cobard. Si me buscas
tu sabs que me trobaràs.

(Vol sortir per la porta que dona a l'escena y l'Antoni
trou la clau).

Antoni -

No vull temps perdre.

Finch primer d'acabar. ¡Què no hi ha porta! (Trou la clau)

(D. Rafael vol sortir per la porta de l'escena, y alhora ent

el Pere de Dintre l'evake y fa'l matiej que ha fet l'auton)

Pere - I ja aqui trampo.

Asafel - (Sels mira'ls dos, x ven perdut, y's descomponen)
; he deu, que'm jorda!

Assasins!

Pere - ; l'home honest!

Auton - El que tu vulquis.

Aqui tres homes som; dos n'han d'airime;
el tercer mortu fet un cadavre.

Maria - (Jden man, he mort!)

Asafel - (Mirant el uro) L'autoritat jo ve.

El qui'm toca, a presiri.

Auton - (Ab uelha y despus animense quant parla)

Desant tu moris

el presiri y la mort xiran molt dolas.

(A la Maria)

Maria, vira aqui - (La Maria hi va ab els ulls
baixos, patint molt y agafantse els objectes que troba
al seu pas)

Sens por - Abrasura -

(L'abrasura fortment)

L'auton era molt poc para ferirte.

Es mana hermana que t'he llun una cambra

per mirar-me en els ulls aquets qui' encisan;
 mes jo te tinc amor y allí es un tigre.

L'avorreixes, vribat? Aquella fera
 te fa por, te fa horror. Doncs vira, dignet;
 escup la seva cara. Ma nativa
 més neta's que'l seu cor, que la seva incisa
 de serps y d'escorpins ho com inmovible.

No n'has? Doncs jo n'farei. (Ha para escupit lo per
 després retrocedia; la seva noblesa pot més que l'odi)

Arfel -

Estards! Canalla!

Arbol - Si tu m'has desmentit ¿de qué te queixes?

Si tu m'has escupit veri de vibra

per sempre a dintre'l cor. Si quant jo creya
 del pit m'has arrancat d'infern obrirme.

Si ets lladre y amari d'aquells que maten
 la víctima lligant y pel darrera.

Arfel - Ets un robant.

Arbol - ¿Fent com si no'l sentia y ocupant-se
 a les paraules!

Mirala Jones; ni estira.

els meus braços la tinc y no es per força.
 y l'hi dono besades y les torne
 portant tot l'esperit en els seus llavis

més dolços que la mel; y m'acovicia,
troustant de la por de que no'm matés.

Aspel - (troustant de rebre)

M'alg de matar, Antoni; per xi trousta.

Antoni - Et he fi, ja tens rebre. (Se despen la brua)
Vèsten, vèsten.

Maria - No ho vull. (Reintre)

Antoni - Vés! (Ab energia)

Maria - M'he perdés.

Antoni - M'hees rich.

(L'Antoni obre la porta, enyeny la brua a fora, y
aqueta can al devant de la porta ab actitud de xerx)

Maria - Deu, vènne.

Aspel - (En por, pero fent el valent)

¿M'quí vos fer?

Antoni - Matar! Vinga aquí, Maria.

(Desa aquest moment don Aspel s'acosta a la taula
perse traure'l revolver)

Donem els quivancets.

Pere - (Als hi dona) M'.

Aspel - (Ab orgull) No'm servides.

To no'ls se manejar.

Antoni - To meus, l'amo;

mas ja mateixa tot es bo. (Es hi presenta obra)
Què'l triu;

jo no soc un tenor.

Arfel - (Gran sospit el revòcher) Aquestes cançons
son les meues, Auboi. Ara jo mate.

Auboi - Oh, Madra! Llavors de deu!

Arfel - M'he y mare.

(L'Auboi y'l Pere estan junts; sent el tiro y perd Pere)

Pere - (El sentixe fort) Mafel!

Auboi - (Llucha ab son Arfel que vol tira altra volta, y d'hi deixa al gu-
vint al pit)

Pere - Per una dona!
y una filla!

(Don Arfel crea fort un rit de mort)

Maria - (Hi ha mort el rit) ¡Deu me valgui!

(El Pere y l'Auboi queden vivint el cadavre)

Escena XIX

Dits - Maria - Nay - vivit - Obres.

Quand se sent el tir mort al Maria y's prova a tocar
la cançonna.

Maria - Què pas?

Maria - Lo meu daver, tocan.

Maria -

Le maton -

[Als tres de campanya compareixen tots els obres
fent rull y parlant de novis que se senti sobre
el public, deixant sentir per això als actors - després
els obres els ciris que s'obren per y's posen de
vant de la porta].

Pere - No, no ja's acabat.

Antoni -

Per deu!

Pere -

Doncs vestiu.

Si, vestiu, vots a deu; vestiu, y prompte.

¿No veus que jo no tinc més vida?

Antoni - ¿Perquè? No pot ser!

Pere -

Mira, ja tinc.

Llivi -

Obriu a la justícia.

Pere -

La Liseta

meu filla pots saber; Maria es bona.

Jo pretc aig de morir, tinc una bala
a dintre'l cos.

Antoni -

No puch.

Llivi -

Mirieu la porta!

Pere -

Parleij, jo t'ho demano - la clau (l'hi dona)

Antoni -

(Mostrant)

Donau,

ja se ho que aig de fer.

Pere -

Quedar una filla.

Perdonar, que el perdó porta les diches.

(L'Andreu mort per la porta de l'escriptori. El Pere obre la porta y mostra el cadavre a la mare. Els ciris l'apaguen. L'home de versera que el Pere està ferit. La Maria crida que mort y quedant veu que no es l'Andreu perquè que l'home mort)

Maria - d'home mort! Ja no puch viure! (L'home)

Maria - (Vol, com l'Andreu, llibertar al Pere. Els obrers encadenen els ciris, amenaçant; però el Pere s'oposa a que el llibertin)

Apra noys, apra!

Andreu - (Inquiet, sospit) De Déu, sense més cobard i se l'important.

Pere - Noys, cap altre. (els obrers no l'obren)

(No obren) ¡O vell! (se retiran)

¡Aquí fet justicia!

Qui no jo y qui era ell vell dir als jutjes.

(El Pere s'en va y tots els obrers danca. Després se sent un crit y ve'l noy tot aspererat, mentre l'Andreu, el Maria y alguns altres trahen la Maria que s'està movent)

Noy - L'ha tirat cap avall de la finestra
sota alta de la mare.

Maria - (Morint)

Andreu, perdona.

¿Me perdonas?

(67)

(L' doctor qui està esperollat als peus de la Maria,
abranat ab ella, i' hi fa que ri ab el cap.

El Maria s'escampa ls ulls)

M'estic! Jo me veig

que com ells vivia mort!

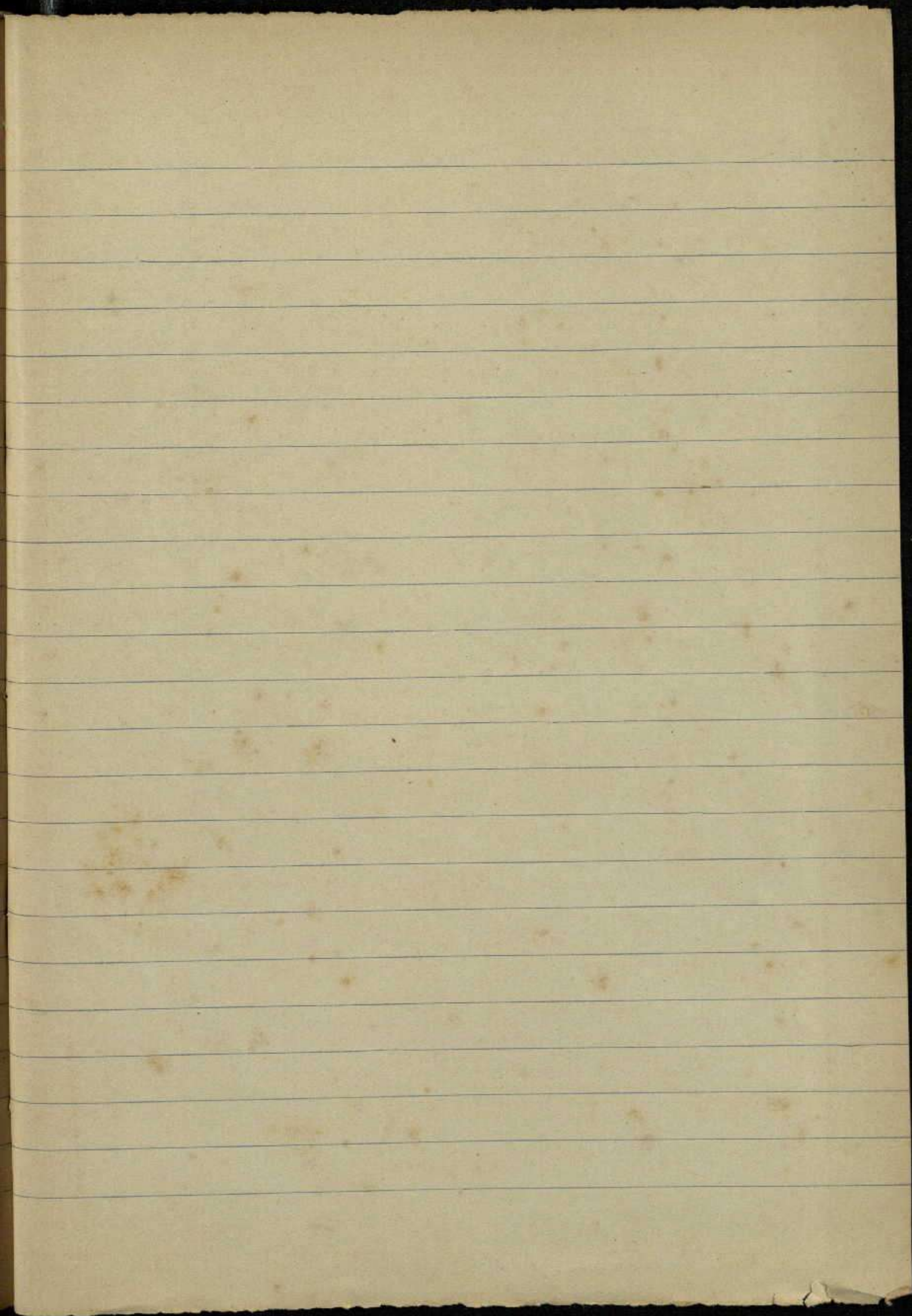
(La Maria mor abranada ab l' Aubri - el
Maria morta al puny el cadavre)

Maria -

Ab el dimoni!

Maria

(890)

1006389410